

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการให้ความยินยอมในการเก็บรวบรวมใช้และเปิดเผย ข้อมูลส่วนบุคคล ตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535

วันที่รับบทความ: 26 ธันวาคม 2568
วันแก้ไขบทความ: 12 กุมภาพันธ์ 2569
วันที่ตอบรับบทความ: 29 มิถุนายน 2569

ชล ประสุวรรณ ¹

ณัฐ สันตาสว่าง ²

บทคัดย่อ

การศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการให้ความยินยอมในการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ในธุรกิจประกันวินาศภัย มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความไม่สอดคล้องระหว่างพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 กับพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พุทธศักราช 2562 ในประเด็นสำคัญ ได้แก่ หลักการให้ความยินยอมในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล การเปิดเผยข้อมูลของผู้เอาประกันภัยให้แก่สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเกินความจำเป็น และการกำหนดระยะเวลาการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลตามที่กฎหมายกำหนด การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีวิจัยเอกสาร ศึกษาและวิเคราะห์บทบัญญัติกฎหมาย แนวคำวินิจฉัย หลักวิชาการ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อเปรียบเทียบและวิเคราะห์ความสอดคล้องของกฎหมายทั้งสองฉบับ ผลการศึกษาพบว่าพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 ยังไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้อย่างชัดเจน ส่งผลให้การคุ้มครองสิทธิของผู้เอาประกันภัยต้องอาศัยการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พุทธศักราช 2562 เป็นหลัก อันก่อให้เกิดความไม่ชัดเจนในการตีความและการปฏิบัติ โดยเฉพาะการอ้างฐานกฎหมายในการเปิดเผยข้อมูลแก่หน่วยงานของรัฐ การเก็บรวบรวมข้อมูลเกินขอบเขตความจำเป็น และการกำหนดระยะเวลาการจัดเก็บข้อมูลแบบตายตัวซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับหลักความจำกัดวัตถุประสงค์และหลักความได้สัดส่วน การศึกษานี้เสนอให้มีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 เพื่อบูรณาการ

คำสำคัญ: หลักการให้ความยินยอม; ข้อมูลส่วนบุคคล; ธุรกิจประกันวินาศภัย; พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535; พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พุทธศักราช 2562

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาเขตบางนา) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่อยู่ 282 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240

² อาจารย์ ดร.ประจักษ์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่อยู่ 282 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240

* ผู้รับผิดชอบบทความ อีเมล: 6624011225@rumai.ru.ac.th

อีเมล: ² Natantaswang@gmail.com

หลักการให้ความยินยอมและหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พุทธศักราช 2562 อันจะก่อให้เกิดความชัดเจนในการบังคับใช้กฎหมาย และสร้างความสมดุลระหว่างการกำกับดูแลธุรกิจประกันวินาศภัยกับการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของผู้เอาประกันภัย

Legal Issues Concerning Consent for the Collection, Use, and Disclosure of Personal Data under the Non-Life Insurance Act B.E. 2535 (1992)

Received: 26 December 2025

Revised: 12 February 2026

Accepted: 29 June 2026

Chon Prasuwan¹

Nat Santaswang²

Abstract

The study entitled “Legal Issues Concerning Consent for the Collection, Use, and Disclosure of Personal Data in Non-Life Insurance Business” aims to analyze the inconsistencies between the Non-Life Insurance Act B.E. 2535 (1992) and the Personal Data Protection Act B.E. 2562 (2019). The study focuses on key issues, including the principle of consent for personal data processing, the disclosure of policyholders’ data to the Office of Insurance Commission, collection of excessive data beyond necessity and determination of the data retention periods. This research employs a qualitative methodology using documentary research. Relevant legal provisions, judicial decisions, academic literature and related legal documents are examined and comparatively analyzed to assess the consistency between the two Acts. The findings reveal that the Non-Life Insurance Act B.E. 2535 does not explicitly provide comprehensive provisions on personal data protection. Consequently, the protection of policyholders’ rights primarily relies on the enforcement of the Personal Data Protection Act B.E. 2562, which may lead to ambiguity in interpretation and practice, particularly regarding the legal basis for disclosure of data to state authorities, excessive data collection and fixed retention periods that may contrary to the principles of purpose limitation and proportionality.

Keywords: Principle of consent; Personal data; Non-life insurance business non-life insurance Act B.E. 2535 (1992); Personal data protection act B.E. 2562 (2019)

Type of Article: Research Article

¹ Master Degree Student, Master of Laws Program (Bangna Campus), Faculty of Law, Ramkhamhaeng University, 282 Ramkhamhaeng Road, Hua Mak, Bang Kapi, Bangkok 10240, Thailand

² Assoc.Prof.Dr, Faculty of Law, Ramkhamhaeng University, 282 Ramkhamhaeng Road, Hua Mak, Bang Kapi, Bangkok 10240, Thailand

* Corresponding author Email: 6624011225@rumai.ru.ac.th

Email: ² Natsantaswang@gmail.com

The study proposes amendments to the Non-Life Insurance Act B.E. 2535 to integrate consent and personal data protection principles in alignment with the Personal Data Protection Act B.E. 2562 in order to enhance legal clarity and promote a balance between regulatory oversight and the protection of policyholders' privacy rights.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ธุรกิจประกันวินาศภัยเป็นธุรกิจที่มีความเกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนในหลายขั้นตอน ตั้งแต่กระบวนการเสนอขายกรมธรรม์ การรับทำประกันภัย ตลอดจนการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ซึ่งล้วนจำเป็นต้องอาศัยการเก็บรวบรวม ใช้ และประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของลูกค้า ผู้เอาประกันภัย หรือผู้รับประโยชน์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ข้อมูลดังกล่าวครอบคลุมทั้งข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป เช่น ชื่อ-นามสกุล ที่อยู่ และเลขประจำตัวประชาชน รวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความอ่อนไหว เช่น ข้อมูลสุขภาพ ประวัติการรักษาพยาบาล หรือข้อมูลทางการเงิน ซึ่งกฎหมายให้ความคุ้มครองเป็นพิเศษ เนื่องจากมีความเสี่ยงสูงต่อการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวและการนำข้อมูลไปใช้ในลักษณะที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูล

ภายหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พุทธศักราช 2562 ซึ่งมีผลบังคับใช้อย่างเต็มรูปแบบตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน พุทธศักราช 2565 เป็นต้นมา ธุรกิจประกันวินาศภัยจึงต้องปรับแนวทางการดำเนินงานให้สอดคล้องกับกฎหมายดังกล่าว ควบคู่ไปกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 ซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะที่ใช้กำกับดูแลการประกอบธุรกิจประกันภัย สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) ในฐานะหน่วยงานกำกับดูแลได้ตระหนักถึงความสำคัญของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในภาคธุรกิจนี้ และได้ออกประกาศและแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องในปี พุทธศักราช 2564 เพื่อเป็นกรอบให้บริษัทประกันภัย ตัวแทน นายหน้าประกันภัย และผู้ประเมินวินาศภัย ปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ สมาคมประกันวินาศภัยไทยได้จัดทำคู่มือแนวปฏิบัติในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พุทธศักราช 2562 สำหรับธุรกิจประกันวินาศภัย เพื่อสร้างความเข้าใจและแนวทางปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานเดียวกันในอุตสาหกรรม อย่างไรก็ตาม การบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลควบคู่กับกฎหมายเฉพาะด้านประกันภัยได้ก่อให้เกิดปัญหาข้อกฎหมายหลายประการที่ยังขาดความชัดเจนและอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งในการปฏิบัติ ส่งผลกระทบทั้งต่อสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลและต่อประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจของบริษัทประกันภัย

ปัญหาสำคัญที่ปรากฏ ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับการให้ความยินยอมของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในบริบทของสัญญาประกันภัย การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลให้แก่หน่วยงานของรัฐตามอำนาจหน้าที่โดยที่เจ้าของข้อมูลไม่ได้ให้ความยินยอม ปัญหาการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเกินความจำเป็นต่อวัตถุประสงค์ของการรับประกันภัย และปัญหาการกำหนดระยะเวลาการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่สอดคล้องกับหลักความจำเป็นและความได้สัดส่วนตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ประเด็นเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างและความไม่สอดคล้องระหว่างพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 ซึ่งมีได้บัญญัติเรื่องข้อมูลส่วนบุคคลไว้โดยเฉพาะ กับพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พุทธศักราช 2562 ซึ่งเป็นกฎหมายทั่วไปที่ใช้คุ้มครองสิทธิของเจ้าของข้อมูล

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลในธุรกิจประกันวินาศภัยจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ เพื่อวิเคราะห์ช่องว่างและความ

ไม่ชัดเจนของบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้อง อันจะนำไปสู่ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกฎหมายหรือแนวทางการกำกับดูแลให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการให้ความยินยอมในการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 ภายใต้กรอบของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พุทธศักราช 2562 เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของประชาชนกับการดำเนินธุรกิจประกันวินาศภัยอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาเกี่ยวกับการให้ความยินยอมในการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535
2. เพื่อศึกษาความหมาย ประวัติความเป็นมา และแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการให้ความยินยอมในการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ในการประกันวินาศภัย
3. เพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการให้ความยินยอมในการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับการประกันวินาศภัยของประเทศไทยและต่างประเทศ
4. เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการให้ความยินยอมในการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535
5. เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการให้ความยินยอมในการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยมุ่งศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการให้ความยินยอมในการเก็บรวบรวม ใช้ และประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลในธุรกิจประกันวินาศภัย โดยพิจารณาภายใต้กรอบของพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 เปรียบเทียบและเชื่อมโยงกับพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พุทธศักราช 2562 รวมถึงกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชกฤษฎีกา กฎ ระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งของหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่กำกับดูแล ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย และคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ตลอดจนแนวปฏิบัติ คำวินิจฉัย และเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ในการศึกษากฎหมายต่างประเทศ การวิจัยกำหนดขอบเขตศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจประกันภัยของสหภาพยุโรป สหราชอาณาจักร และสิงคโปร์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางปรับปรุงกฎหมายไทย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาเกี่ยวกับการให้ความยินยอมในการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535
2. ทำให้ทราบถึงความหมาย ประวัติความเป็นมา และแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการให้ความยินยอมในการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ในการประกันวินาศภัย
3. ทำให้ทราบถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการให้ความยินยอมในการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับการประกันวินาศภัยของประเทศไทยและต่างประเทศ
4. ทำให้ทราบถึงปัญหาเกี่ยวกับการให้ความยินยอมในการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535
5. ทำให้ทราบถึง แนวทางการแก้ไขปัญหาลักษณะเกี่ยวกับการให้ความยินยอมในการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความเป็นมาและความหมายของการประกันวินาศภัย

การประกันวินาศภัยหมายถึงการประกันภัยที่มีใช้การประกันชีวิต มีวัตถุประสงค์เพื่อชดเชยค่าสินไหมทดแทนเมื่อเกิดความเสียหายที่สามารถประเมินค่าเป็นตัวเงินได้ โดยเป็นกลไกในการกระจายและโอนความเสี่ยงจากผู้เอาประกันภัยไปยังบริษัทประกันภัยผ่านการชำระเบี้ยประกันภัย (สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย, 2568) ในประเทศไทย การประกันวินาศภัยมีพัฒนาการควบคู่กับการกำกับดูแลของรัฐ ตั้งแต่การประกันภัยทางทะเลไปจนถึงการประกันภัยประเภทต่าง ๆ ในปัจจุบัน โดยพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 เป็นกฎหมายหลักที่ใช้ควบคุมและกำกับธุรกิจดังกล่าว เพื่อคุ้มครองผู้เอาประกันภัยและสร้างความเป็นธรรมในการทำสัญญา (ธนภณท์ แจ่มเพลง, 2568) โดยสัญญาประกันวินาศภัยตั้งอยู่บนหลักการสำคัญ ได้แก่ หลักความสุจริตอย่างยิ่ง หลักส่วนได้เสียโดยชอบ และหลักการชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามความเสียหายที่แท้จริง เพื่อรักษาความสมดุลระหว่างสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญา (Thai Reinsurance Public Company Limited, 2568)

ทฤษฎีถ่วงดุลสิทธิและประโยชน์สาธารณะ เป็นแนวคิดสำคัญในกฎหมายมหาชนและกฎหมายสิทธิมนุษยชน ซึ่งตั้งอยู่บนหลักว่าสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไม่ใช่สิทธิเด็ดขาด แต่สามารถถูกจำกัดได้โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมาย ทั้งนี้ การจำกัดสิทธิต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์สาธารณะ มีความจำเป็น และได้สัดส่วน โดยต้องไม่กระทบต่อสาระสำคัญของสิทธิ ตามหลักที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 26 ให้การรับรองไว้ในบริบทของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล แนวคิดดังกล่าวมีบทบาทอย่างยิ่ง เนื่องจากสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวข้องโดยตรงกับสิทธิความเป็นส่วนตัวส่วนบุคคล ขณะเดียวกันภาครัฐและภาคธุรกิจมีความจำเป็นต้องใช้ข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อการบริหารจัดการ การกำกับดูแล และการให้บริการสาธารณะ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พุทธศักราช 2562 จึงนำหลักการถ่วงดุล

ดังกล่าวมาใช้ในการกำหนดข้อยกเว้นการขอความยินยอมในบางกรณี โดยกำหนดเงื่อนไขให้มีมาตรการคุ้มครองสิทธิของเจ้าของข้อมูลอย่างเหมาะสม สำหรับธุรกิจประกันวินาศภัย การบังคับใช้กฎหมายประกันวินาศภัยควบคู่กับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจำเป็นต้องอาศัยการถ่วงดุลระหว่างสิทธิของผู้เอาประกันภัยในข้อมูลส่วนบุคคล กับประโยชน์สาธารณะด้านการกำกับดูแลและรักษาเสถียรภาพของระบบประกันภัย การใช้ทฤษฎีถ่วงดุลสิทธิและประโยชน์สาธารณะจึงเป็นกรอบสำคัญในการพิจารณาความชอบด้วยกฎหมายและความเหมาะสมของการจำกัดสิทธิในแต่ละกรณี

ทฤษฎีสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลและความเป็นส่วนตัว มีพื้นฐานมาจากแนวคิดสิทธิมนุษยชนที่ยอมรับว่าบุคคลมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวและมีอำนาจควบคุมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตนเอง โดยพัฒนามาจากแนวคิดสิทธิในความเป็นส่วนตัวในทางนิติศาสตร์ตะวันตก ซึ่งต่อมาได้ขยายความหมายให้ครอบคลุมถึงสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลอย่างชัดเจน หลักการดังกล่าวสะท้อนถึงอำนาจของเจ้าของข้อมูลในการกำหนดขอบเขตการเก็บรวบรวม การใช้ และการเปิดเผยข้อมูลของตนเอง และได้รับการรับรองทั้งในกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายภายในของประเทศไทย โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พุทธศักราช 2562 ซึ่งกำหนดสิทธิของเจ้าของข้อมูลไว้อย่างเป็นรูปธรรม (วัชรพล ชัยปัญญา, 2561) ในบริบทของธุรกิจประกันวินาศภัย ทฤษฎีสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากการดำเนินธุรกิจเกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความละเอียดอ่อน การนำทฤษฎีดังกล่าวมาช่วยเน้นย้ำถึงหน้าที่ของบริษัทประกันภัยในการเคารพสิทธิและอำนาจการตัดสินใจของผู้เอาประกันภัย และต้องดำเนินการเก็บ ใช้ และเปิดเผยข้อมูลภายใต้กรอบกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอย่างเคร่งครัด เพื่อคุ้มครองศักดิ์ศรีและสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคล

ทฤษฎีการกำกับดูแลทางกฎหมาย เป็นแนวคิดที่อธิบายบทบาทของรัฐในการใช้อำนาจทางกฎหมายเป็นเครื่องมือในการควบคุม กำกับ และกำหนดกรอบพฤติกรรมของภาคเอกชนและบุคคลทั่วไป เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นไปอย่างเป็นระเบียบ โปร่งใส และสอดคล้องกับประโยชน์สาธารณะ แนวคิดดังกล่าวตั้งอยู่บนสมมติฐานว่า การปล่อยให้กลไกตลาดหรือการดำเนินกิจกรรมของเอกชนเป็นไปโดยเสรีเพียงลำพัง อาจก่อให้เกิดความเสี่ยง ความไม่เป็นธรรม และการละเมิดสิทธิของประชาชน โดยเฉพาะในบริบทที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการใช้ข้อมูลส่วนบุคคล ในบริบทของสังคมดิจิทัล การกำกับดูแลทางกฎหมายมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้เอื้อให้เกิดการรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลอย่างกว้างขวาง ซึ่งเพิ่มความเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคล โดยแนวโน้มการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ หรือการเปิดเผยข้อมูลโดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล ก่อให้เกิดปัญหาทางกฎหมายและส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการพัฒนาดิจิทัลของประเทศ ด้วยเหตุนี้ รัฐจึงต้องใช้กลไกการกำกับดูแลทางกฎหมายผ่านการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พุทธศักราช 2562 ซึ่งถือเป็นกฎหมายสำคัญที่สะท้อนแนวคิดของทฤษฎีการกำกับดูแลทางกฎหมายอย่างชัดเจน โดยกฎหมายดังกล่าวกำหนดมาตรฐาน หลักเกณฑ์ และข้อจำกัดในการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล รวมถึงกำหนดบทลงโทษสำหรับการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิ

ของเจ้าของข้อมูล เพื่อสร้างกลไกคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้เป็นมาตรฐานเดียวกันและสอดคล้องกับหลักสากล (วิชา อุบล และนนทนา นิยมรุ่งเรืองชัย, 2566)

หลักความสุจริตของคู่สัญญา หลักความสุจริตเป็นหลักการพื้นฐานของกฎหมายสัญญา ซึ่งกำหนดให้คู่สัญญาต้องปฏิบัติต่อกันด้วยความซื่อสัตย์และจริงใจ โดยสำหรับสัญญาประกันภัย หลักการดังกล่าวได้รับการยกระดับเป็นหลักความสุจริตอย่างยิ่ง ซึ่งกำหนดให้คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายมีหน้าที่ต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญต่อกันอย่างครบถ้วน เพื่อให้การประเมินความเสี่ยงและการทำสัญญาเป็นไปอย่างเป็นธรรม ผู้เอาประกันภัยมีหน้าที่ต้องเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับความเสี่ยงหรือวัตถุที่เอาประกันภัยตามความเป็นจริง หากมีการปกปิดหรือแถลงข้อความอันเป็นเท็จในสาระสำคัญ กฎหมายให้สิทธิแก่ผู้รับประกันภัยในการบอกล้างสัญญาได้ ขณะเดียวกัน ผู้รับประกันภัยก็มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามหลักความสุจริตอย่างยิ่ง เช่นเดียวกัน โดยต้องชี้แจงเงื่อนไขความคุ้มครองและข้อยกเว้นอย่างชัดเจน และพิจารณาการจ่ายค่าสินไหมทดแทนด้วยความเป็นธรรม เมื่อพิจารณาควบคู่กับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล หลักความสุจริตอย่างยิ่งสะท้อนให้เห็นว่าการเปิดเผยข้อมูลของผู้เอาประกันภัยเป็นหน้าที่ตามสัญญา ขณะที่บริษัทประกันภัยมีหน้าที่ต้องใช้และรักษาข้อมูลดังกล่าวด้วยความสุจริต ไม่ใช่หรือเปิดเผยข้อมูลเกินกว่าที่จำเป็นหรือขัดต่อวัตถุประสงค์ของสัญญา ซึ่งสอดคล้องกับหลักการตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พุทธศักราช 2562

หลักการให้ความยินยอม เป็นหลักการพื้นฐานของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งตั้งอยู่บนแนวคิดที่ว่าข้อมูลส่วนบุคคลเป็นสิทธิของเจ้าของข้อมูล การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลจึงต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล เว้นแต่จะมีฐานกฎหมายอื่นรองรับ โดยพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พุทธศักราช 2562 กำหนดให้ความยินยอมต้องเป็นการแสดงเจตนาโดยชัดแจ้ง มีวัตถุประสงค์เฉพาะ เข้าใจง่าย ไม่ผูกมัดเกินความจำเป็น และสามารถถอนความยินยอมได้โดยไม่กระทบต่อการประมวลผลข้อมูลที่ได้ดำเนินการไปแล้วโดยชอบก่อนการถอน สำหรับข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความอ่อนไหว เช่น ข้อมูลสุขภาพ กฎหมายกำหนดให้ต้องได้รับความยินยอมอย่างชัดแจ้งเป็นหลัก เว้นแต่จะเข้าเงื่อนไขข้อยกเว้นตามที่กฎหมายกำหนด ในบริบทของธุรกิจประกันวินาศภัย บริษัทประกันภัยมีความจำเป็นต้องใช้ข้อมูลดังกล่าวเพื่อการประเมินความเสี่ยงและการปฏิบัติตามสัญญา จึงต้องดำเนินการภายใต้กรอบความจำเป็นและความได้สัดส่วนอย่างเคร่งครัด หลักการให้ความยินยอมจึงเป็นกลไกสำคัญในการคุ้มครองสิทธิของผู้เอาประกันภัย และเป็นพื้นฐานในการกำกับการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลในธุรกิจประกันวินาศภัยให้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย โปร่งใส และเคารพสิทธิของเจ้าของข้อมูล (สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย, 2568)

หลักความจำเป็นและความได้สัดส่วน หลักความจำเป็นและความได้สัดส่วนเป็นหลักการพื้นฐานในการจำกัดสิทธิของบุคคล โดยกำหนดให้การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลต้องกระทำเท่าที่จำเป็นและไม่เกินสมควรแก่เหตุเมื่อเทียบกับวัตถุประสงค์ที่ชอบด้วยกฎหมาย หลักการดังกล่าวได้รับการรับรองอย่างชัดเจนในพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พุทธศักราช 2562 โดยเฉพาะมาตรา 22 ซึ่ง

กำหนดให้การเก็บข้อมูลต้องจำกัดอยู่เฉพาะเท่าที่จำเป็น รวมถึงการประมวลผลข้อมูลอ่อนไหวหรือการอาศัยฐานประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมาย ต้องผ่านการชั่งน้ำหนักระหว่างประโยชน์ของผู้ควบคุมข้อมูลกับสิทธิและเสรีภาพของเจ้าของข้อมูล ในบริบทของธุรกิจประกันวินาศภัย หลักความจำเป็นและความได้สัดส่วนมีบทบาทในการกำกับให้บริษัทประกันภัยเก็บและใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เอาประกันภัยเฉพาะเท่าที่จำเป็นต่อการพิจารณารับประกัน การบริหารสัญญา และการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเท่านั้น ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการใช้หรือเปิดเผยข้อมูลเกินขอบเขตวัตถุประสงค์เดิมและคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวเป็นส่วนตัวของผู้เอาประกันภัยควบคู่กับการดำเนินธุรกิจอย่างเหมาะสม (คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล, 2565)

หลักการสิทธิของเจ้าของข้อมูลและหน้าที่ของผู้ควบคุม พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พุทธศักราช 2562 รับรองสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อให้สามารถควบคุมการใช้ข้อมูลของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาทิ สิทธิในการรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการประมวลผลข้อมูล สิทธิในการเข้าถึงและขอรับสำเนาข้อมูล สิทธิในการคัดค้านการประมวลผล สิทธิในการลบหรือทำลายข้อมูล และสิทธิในการเพิกถอนความยินยอม สิทธิเหล่านี้สะท้อนแนวคิดที่ว่าข้อมูลส่วนบุคคลเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคล มิใช่ทรัพย์สินของผู้ควบคุมข้อมูล ขณะเดียวกัน กฎหมายได้กำหนดหน้าที่ของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลไว้อย่างชัดเจน เช่น หน้าที่ในการจัดให้มีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูล การใช้และเปิดเผยข้อมูลภายในขอบเขตวัตถุประสงค์ที่ชอบด้วยกฎหมาย และการลบหรือทำลายข้อมูลเมื่อพ้นความจำเป็น สำหรับธุรกิจประกันวินาศภัย การปฏิบัติตามสิทธิของเจ้าของข้อมูลและหน้าที่ของผู้ควบคุมข้อมูลมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเกี่ยวข้องกับการจัดการข้อมูลส่วนบุคคลจำนวนมาก หากไม่ปฏิบัติตามหลักการดังกล่าว อาจส่งผลให้การประมวลผลข้อมูลไม่ชอบด้วยกฎหมายและกระทบต่อความเชื่อมั่นของผู้เอาประกันภัยในระบบประกันภัยโดยรวม (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2565)

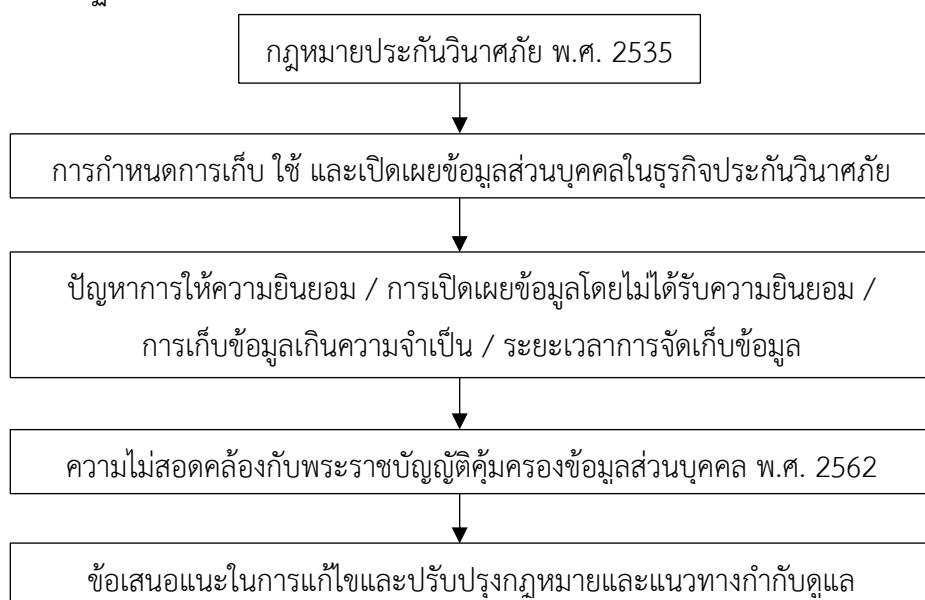
หลักการของสัญญาประกันวินาศภัยและบทบาทของสำนักงาน คปภ. สัญญาประกันวินาศภัยเป็นสัญญาที่มีลักษณะเฉพาะ ได้แก่ เป็นสัญญาที่อาศัยเหตุการณ์ไม่แน่นอนในอนาคต ตั้งอยู่บนหลักสุจริตอย่างยิ่ง และเป็นสัญญามาตรฐานที่ผู้เอาประกันภัยมีอำนาจต่อรองจำกัด ลักษณะดังกล่าวทำให้ผู้เอาประกันภัยต้องได้รับความคุ้มครองเป็นพิเศษจากกฎหมายและการกำกับดูแลของรัฐ สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) จึงมีบทบาทสำคัญในการกำกับ ตรวจสอบ และส่งเสริมให้ธุรกิจประกันวินาศภัยดำเนินไปอย่างเป็นธรรม มั่นคง และคุ้มครองผู้บริโภค โดยภายหลังการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล บทบาทของ คปภ. ยังครอบคลุมถึงการกำหนดแนวปฏิบัติด้านการคุ้มครองข้อมูลให้เหมาะสมกับลักษณะธุรกิจประกันภัย (Thai Reinsurance, 2566)

หลักความมั่นคงปลอดภัยและการรักษาความลับ เป็นหัวใจสำคัญของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยมุ่งป้องกันการเข้าถึง ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลโดยมิชอบ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พุทธศักราช 2562 กำหนดให้ผู้ควบคุมข้อมูลต้องจัดให้มีมาตรการที่เหมาะสมกับความเสี่ยงของข้อมูล สำหรับธุรกิจประกันวินาศภัยซึ่งเกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความละเอียดอ่อน การรักษาความมั่นคงปลอดภัย

ของข้อมูลจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญในการคุ้มครองสิทธิของผู้เอาประกันภัยและสร้างความเชื่อมั่นต่อระบบประกันภัยโดยรวม (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2565)

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการให้ความยินยอมในการเก็บ รวบรวม ใช้ และประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลในธุรกิจประกันวินาศภัย ภายใต้พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 โดยเชื่อมโยงกับหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พุทธศักราช 2562 เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้อง ความซ้ำซ้อนและช่องว่างทางกฎหมายที่ก่อให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้ในทางปฏิบัติ

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

1. พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 ยังขาดบทบัญญัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการให้ความยินยอมในการเก็บ รวบรวม ใช้ และประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล ทำให้เกิดความไม่สอดคล้องกับหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พุทธศักราช 2562
2. การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เอาประกันภัยให้แก่สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล ก่อให้เกิดปัญหาการคุ้มครองสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

3. การกำหนดขอบเขตการเก็บข้อมูลและระยะเวลาการจัดเก็บข้อมูลตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 ยังไม่สอดคล้องกับหลักความจำเป็นและความได้สัดส่วนตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

4. การแก้ไขปรับปรุงกฎหมายหลักและกฎหมายลำดับรอง รวมถึงการกำหนดแนวปฏิบัติที่ชัดเจนโดยหน่วยงานกำกับดูแล จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในธุรกิจประกันวินาศภัยได้อย่างเหมาะสม

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสารเป็นหลัก มุ่งศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการให้ความยินยอมในการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลในธุรกิจประกันวินาศภัย

ขอบเขตของข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ บทบัญญัติของพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พุทธศักราช 2562 กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ประกาศ ระเบียบ แนวปฏิบัติของหน่วยงานกำกับดูแล ตลอดจนคำวินิจฉัย บทความวิชาการ ตำรา และเอกสารทางกฎหมายทั้งในประเทศและต่างประเทศ

การเก็บรวบรวมข้อมูลกระทำได้โดยการสืบค้นเอกสารจากแหล่งข้อมูลทางกฎหมายที่เชื่อถือได้ เช่น ราชกิจจานุเบกษา เว็บไซต์ของหน่วยงานของรัฐ ฐานข้อมูลกฎหมาย และฐานข้อมูลวิชาการ จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงพรรณนาและเปรียบเทียบ เพื่อชี้ให้เห็นปัญหา ช่องว่าง และความไม่สอดคล้องของกฎหมาย อันนำไปสู่การเสนอแนะแนวทางปรับปรุงแก้ไขกฎหมายต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมุ่งวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการให้ความยินยอม การเปิดเผยข้อมูล การเก็บข้อมูลเกินความจำเป็น และการกำหนดระยะเวลาสิ้นสุดในการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลในธุรกิจประกันวินาศภัย อันเกิดจากความไม่สอดคล้องระหว่างพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 กับพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พุทธศักราช 2562 รวมทั้งได้ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป (General Data Protection Regulation: GDPR) สหราชอาณาจักร และสิงคโปร์ เพื่อใช้เป็นแนวทางเทียบเคียงในการวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางแก้ไขกฎหมายไทย

1. ปัญหาเกี่ยวกับการให้ความยินยอม (Consent) ผลการวิจัยพบว่า การให้ความยินยอมในการเก็บ รวบรวม ใช้ และประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลในธุรกิจประกันวินาศภัยยังมีปัญหาทางกฎหมายและทางปฏิบัติหลายประการ

ประการแรก พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 ไม่มีบทบัญญัติโดยตรงเกี่ยวกับหลักการให้ความยินยอมของผู้เอาประกันภัย ทำให้บริษัทประกันภัยต้องอาศัย ฐานกฎหมายในการคุ้มครอง

ข้อมูลส่วนบุคคล ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พุทธศักราช 2562 เป็นหลัก ส่งผลให้เกิดความไม่ชัดเจนในการตีความ โดยเฉพาะกรณีการประมวลผลข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณารับประกันภัย

ประการที่สอง ความยินยอมของผู้เอาประกันภัยในทางปฏิบัติ มีข้อจำกัดทางกฎหมายและขาดอำนาจต่อรองในทางกฎหมาย เนื่องจากมักถูกกำหนดเป็นเงื่อนไขในการทำสัญญา แม้ว่าข้อมูลบางประเภทอาจไม่จำเป็นต่อการรับประกันภัย ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับหลักความสมัครใจโดยแท้จริง

ประการที่สาม สำหรับข้อมูลอ่อนไหว เช่น ข้อมูลสุขภาพ บริษัทประกันภัยต้องพึ่งพาความยินยอมเป็นหลัก หากการขอความยินยอมไม่มีความชัดเจนหรือเกินวัตถุประสงค์ อาจเสี่ยงต่อการฝ่าฝืนกฎหมาย

จากการศึกษาเปรียบเทียบ พบว่า GDPR กำหนดหลักความจำเป็นตามสัญญา (Necessity for Contract) และจำกัดการใช้ฐานความยินยอมในกรณีที่เจ้าของข้อมูลไม่มีเสรีภาพในการตัดสินใจอย่างแท้จริง ขณะที่สิงคโปร์กำหนดแนวปฏิบัติแยกความยินยอมออกจากเงื่อนไขสัญญาอย่างชัดเจน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ากฎหมายต่างประเทศให้ความสำคัญกับความสมดุลระหว่างอำนาจต่อรองของคู่สัญญา ในกรณีศึกษาในต่างประเทศ เช่น คำวินิจฉัยของหน่วยงานกำกับดูแลข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรปในกรณีที่บริษัทใช้ความยินยอมเป็นเงื่อนไขบังคับโดยไม่มีความจำเป็น แสดงให้เห็นแนวทางตีความที่เคร่งครัดต่อหลักเสรีภาพในการให้ความยินยอม

2. ปัญหาเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลต่อสำนักงาน คปภ. ผลการวิจัยพบว่า มาตรา 49 แห่งพระราชบัญญัติประกันวินาศภัยให้อำนาจนายทะเบียนเรียกข้อมูลจากบริษัทประกันภัย การเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวถือเป็นการปฏิบัติตามกฎหมาย ซึ่งเป็น ฐานกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ตามมาตรา 24(6) แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล จึงไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอม อย่างไรก็ตาม ปัญหาเกิดขึ้นในกรณีการเปิดเผยข้อมูลต่อหน่วยงานอื่นหรือการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างบริษัทประกันภัยเพื่อป้องกันการฉ้อฉล ซึ่งยังขาดบทบัญญัติที่กำหนดขอบเขตและหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน

จากกรณีข่าวการรั่วไหลของข้อมูลลูกค้าบริษัทประกันภัยในประเทศไทย พุทธศักราช 2564 ที่ปรากฏตามรายงานสื่อมวลชน สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการกำหนดขอบเขตการเปิดเผยข้อมูลและมาตรการรักษาความปลอดภัยอย่างชัดเจน ในสหราชอาณาจักร มีการกำหนด Data Sharing Agreement และกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะในการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างองค์กร ซึ่งเป็นแนวทางที่สามารถนำมาเทียบเคียงเพื่อพัฒนากฎหมายไทย

3. ปัญหาเกี่ยวกับการเก็บข้อมูลส่วนบุคคลเกินความจำเป็น ผลการวิจัยพบว่า การเก็บข้อมูลส่วนบุคคลเกินความจำเป็นในธุรกิจประกันวินาศภัยสะท้อนความไม่สอดคล้องกับหลักการเก็บข้อมูลเท่าที่จำเป็น และได้สัดส่วน โดยลักษณะข้อมูลที่เกินความจำเป็นที่พบจากการศึกษา ได้แก่ (1) การเก็บข้อมูลสุขภาพเชิงลึกเกินระดับความเสี่ยงที่ต้องประเมิน (2) การขอข้อมูลสมาชิกในครอบครัวโดยไม่มีความจำเป็น (3) การเก็บสำเนาบัตรประชาชนโดยไม่ปัดข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้อง (4) การรวมวัตถุประสงค์หลายประการไว้ในคำขอความยินยอมเดียว กรณีศึกษาเกี่ยวกับเหตุข้อมูลลูกค้าบริษัทประกันภัยรั่วไหลในประเทศไทยสะท้อนว่า การเก็บข้อมูลจำนวนมากโดยไม่มีหลักจำกัดที่ชัดเจนเพิ่มความเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิ เมื่อเปรียบเทียบกับ GDPR ซึ่ง

กำหนดหลัก Data Minimization อย่างเคร่งครัด พบว่ากฎหมายต่างประเทศมีแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมมากกว่าไทย

4. ปัญหาเกี่ยวกับกำหนดระยะเวลาสิ้นสุดในการจัดเก็บข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า มาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติประกันวินาศภัยกำหนดให้เก็บข้อมูลไม่น้อยกว่า 10 ปี แม้สัญญาสิ้นสุดแล้ว ซึ่งถือเป็นฐานความชอบด้วยกฎหมายในการประมวลผลข้อมูล อย่างไรก็ตาม หลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกำหนดให้ต้องมีการ กำหนดระยะเวลาสิ้นสุด อย่างเหมาะสม คำว่า “ไม่น้อยกว่า 10 ปี” อาจเปิดช่องให้เก็บข้อมูลเกินความจำเป็น หากไม่มีแนวทางกำหนดระยะเวลาสิ้นสุดที่ชัดเจน ในสหภาพยุโรปมีแนวปฏิบัติ Retention Policy และกำหนดให้มีการทบทวนระยะเวลาการเก็บข้อมูลเป็นระยะ ซึ่งเป็นแนวทางเทียบเคียงสำคัญ

การอภิปรายผล

1. ปัญหาเกี่ยวกับการให้ความยินยอม (Consent) ในธุรกิจประกันวินาศภัย ผลการวิจัยชี้ว่าการให้ความยินยอมในธุรกิจประกันวินาศภัยยังไม่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พุทธศักราช 2562 โดยเฉพาะเรื่องความเป็นอิสระของความเห็นชอบและสิทธิในการถอนความยินยอมของเจ้าของข้อมูลในทางปฏิบัติ ผู้เอาประกันภัยมักถูกกำหนดให้ต้องให้ความยินยอมตามแบบฟอร์มหรือเงื่อนไขที่บริษัทกำหนดไว้ล่วงหน้าเพื่อให้สามารถเข้าทำสัญญาได้ ส่งผลให้ความยินยอมมีลักษณะเป็นเงื่อนไขบังคับในทางสัญญา และขาดความเป็นอิสระในเชิงข้อเท็จจริง อีกทั้งในบางกรณี การถอนความยินยอมอาจกระทบต่อสิทธิในการรับบริการตามสัญญา หากบริษัทมิได้แจ้งผลกระทบไว้อย่างชัดเจน ย่อมอาจขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 มิได้บัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการให้ความยินยอมโดยเฉพาะ จึงทำให้ธุรกิจต้องอาศัยกฎหมายทั่วไปเพียงฉบับเดียว ส่งผลให้เกิดช่องว่างในกฎหมายเฉพาะ ดังนั้นจึงควรปรับแนวปฏิบัติให้สอดคล้องกับหลักความสมัครใจโดยแท้จริง และพิจารณาปรับปรุงกฎหมายให้มีบทบัญญัติรองรับอย่างชัดเจน

2. ปัญหาเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เอาประกันภัยให้สำนักงาน คปภ. โดยไม่ได้รับความยินยอม ผลการวิจัยพบว่า มาตรา 49 แห่งพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 ให้อำนาจนายทะเบียนและสำนักงาน คปภ. เรียกข้อมูลจากบริษัทประกันวินาศภัยโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล เพื่อประโยชน์ในการกำกับดูแลและรักษาเสถียรภาพของระบบประกันภัย เมื่อพิจารณาตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พุทธศักราช 2562 การเปิดเผยข้อมูลในกรณีดังกล่าวเข้าข่าย “การปฏิบัติตามหน้าที่ตามกฎหมาย” และ “ภารกิจเพื่อประโยชน์สาธารณะ” จึงไม่จำเป็นต้องขอความยินยอม อย่างไรก็ตาม การใช้อำนาจดังกล่าวต้องอยู่ภายใน ฐานกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล อย่างเคร่งครัด กล่าวคือ ต้องจำกัดขอบเขตข้อมูลให้เท่าที่จำเป็นต่อวัตถุประสงค์ของการกำกับดูแล มิใช่เรียกข้อมูลในลักษณะกว้างเกินสมควร และต้องมีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูล นอกจากนี้ ควรเพิ่มความโปร่งใสโดยการแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบนโยบายความเป็นส่วนตัวเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลต่อ

หน่วยงานกำกับ เพื่อให้การปฏิบัติตามกฎหมายทั้งสองฉบับมีความสมดุลและคุ้มครองสิทธิของผู้เอาประกันภัยอย่างเหมาะสม

3. ปัญหาเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเกินความจำเป็น ผลการวิจัยพบว่า มาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 มิได้กำหนดหลักเกณฑ์จำกัดการเก็บข้อมูลส่วนบุคคลโดยตรง จึงไม่สอดคล้องกับหลัก “การเก็บรวบรวมข้อมูลเท่าที่จำเป็น” ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พุทธศักราช 2562 จากการศึกษาพบตัวอย่างข้อมูลที่น่าจะเกินความจำเป็น ได้แก่ (1) การขอข้อมูลสุขภาพโดยละเอียดในกรณีประกันที่มีได้เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงด้านสุขภาพ (2) การขอสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนโดยไม่ปิดบังข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้อง เช่น ศาสนา หรือเลขหลังบัตร (3) การขอข้อมูลรายได้หรือข้อมูลการเงินเชิงลึกเกินกว่าที่จำเป็นต่อการพิจารณารับประกันภัย (4) การขอข้อมูลบุคคลในครอบครัวหรือผู้ติดต่อฉุกเฉินโดยไม่มี ความจำเป็นต่อวัตถุประสงค์ของสัญญา และ (5) การขอความยินยอมแบบเหมารวมหลายวัตถุประสงค์ เช่น เพื่อการตลาด การวิเคราะห์ข้อมูล และการโอนข้อมูลในครั้งเดียว ลักษณะดังกล่าวสะท้อนการขาดหลัก Data Minimization ในกฎหมายเฉพาะ และอาจก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัว ดังนั้น ควรปรับปรุงมาตรา 29 ให้กำหนดหลักเกณฑ์ชัดเจนว่า บริษัทต้องเก็บและใช้ข้อมูลส่วนบุคคลเท่าที่จำเป็นและได้สัดส่วนกับวัตถุประสงค์ของสัญญาประกันภัย

4. ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาการเก็บข้อมูลส่วนบุคคล มาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 กำหนดให้เก็บสมุดทะเบียนและบัญชีไม่น้อยกว่า 10 ปี แม้สัญญาจะสิ้นสุดแล้ว ซึ่งเป็นฐานความชอบด้วยกฎหมายในการประมวลผลข้อมูล อย่างไรก็ตาม เมื่อเทียบกับพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พุทธศักราช 2562 ซึ่งกำหนดหลักการจำกัดระยะเวลาการเก็บข้อมูล พบความไม่สอดคล้อง โดยคำว่า “ไม่น้อยกว่า 10 ปี” อาจเปิดช่องให้เก็บข้อมูลเกินความจำเป็น หากไม่มีการกำหนดกำหนดระยะเวลาสิ้นสุด ที่ชัดเจน การเก็บข้อมูลระยะยาวยังเพิ่มความเสี่ยงด้านความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูล และจำกัดสิทธิของเจ้าของข้อมูลในการลบหรือทำลายข้อมูล ดังนั้น ควรปรับปรุงบทบัญญัติดังกล่าวให้กำหนดระยะเวลาเก็บรักษาเท่าที่จำเป็น และลบข้อมูลเมื่อพ้นวัตถุประสงค์ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อเสนอแนะ

1. แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พุทธศักราช 2535 ในส่วนที่เกี่ยวกับการให้ความยินยอม (Consent) ควรกำหนดบทบัญญัติให้ชัดเจนเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขอความยินยอมจากผู้เอาประกันภัย โดยแยกข้อความหรือเอกสารการให้ความยินยอมออกจากเงื่อนไขสัญญาประกันภัยอย่างชัดเจน เพื่อให้ความยินยอมเป็นไปโดยสมัครใจ มีความเฉพาะเจาะจง และสามารถพิสูจน์ได้ ทั้งนี้ ควรบัญญัติรับรองสิทธิของเจ้าของข้อมูลในการถอนความยินยอมได้โดยสะดวก และต้องไม่กระทบต่อสิทธิหรือประโยชน์พื้นฐานตามสัญญาประกันภัย เว้นแต่การประมวลผลข้อมูลนั้นมีความจำเป็นโดยแท้ต่อการปฏิบัติตามสัญญาหรือหน้าที่ตามกฎหมาย

2. ปรับมาตรา 49 เกี่ยวกับการเรียกและใช้ข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (สำนักงาน คปภ.) ควรกำหนดหลักเกณฑ์และขอบเขตการใช้อำนาจเรียกข้อมูลให้ชัดเจน โดยจำกัดเฉพาะข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความจำเป็นและได้สัดส่วนต่อวัตถุประสงค์ในการกำกับดูแล ตรวจสอบ และรักษาเสถียรภาพของระบบประกันภัย รวมทั้งควรกำหนดมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่สำนักงาน คปภ. ต้องปฏิบัติ เช่น มาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูล การกำหนดระยะเวลาเก็บรักษา และการควบคุมการเข้าถึงข้อมูล เพื่อให้การเปิดเผยข้อมูลเป็นไปภายใต้ฐานกฎหมายที่ชัดเจน และไม่กระทบสิทธิในความเป็นส่วนตัวเกินสมควร

3. แก้ไขมาตรา 29 เพื่อรับรองหลักการเก็บรวบรวมข้อมูลเท่าที่จำเป็น (Data Minimization) อย่างชัดเจน ควรเพิ่มเติมบทบัญญัติให้กำหนดว่า การจัดทำและยื่นแบบกรมธรรม์หรือเอกสารประกอบการพิจารณาของนายทะเบียนต้องเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเท่าที่จำเป็นและได้สัดส่วนกับวัตถุประสงค์ของการรับประกันภัยเท่านั้น ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และลดความเสี่ยงในการเก็บข้อมูลเกินความจำเป็น อันอาจก่อให้เกิดความรับผิดตามกฎหมายและกระทบสิทธิของผู้เอาประกันภัย

4. ปรับมาตรา 45 เกี่ยวกับระยะเวลาการเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคล ควรกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเก็บรักษาสมุดทะเบียนและเอกสารที่มีข้อมูลส่วนบุคคลให้ชัดเจน โดยให้เก็บรักษาเฉพาะข้อมูลที่จำเป็นตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายและภารกิจในการกำกับดูแล และกำหนดระยะเวลาเก็บรักษาที่เหมาะสมตามหลักความจำเป็นและได้สัดส่วน เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาและพ้นวัตถุประสงค์แล้ว ต้องดำเนินการลบ ทำลาย หรือทำให้ข้อมูลไม่สามารถระบุตัวบุคคลได้ เว้นแต่มีกฎหมายบัญญัติให้เป็นอย่างอื่น

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

1. **ความสำคัญของการขอความยินยอมที่ชัดเจน (Consent)** ความยินยอมในธุรกิจประกันภัยไม่ควรถูกผูกเป็นเงื่อนไขบังคับในการเข้าทำสัญญา เว้นแต่เป็นข้อมูลที่จำเป็นต่อการปฏิบัติตามสัญญาหรือหน้าที่ตามกฎหมาย จึงควรบัญญัติหลักการดังกล่าวไว้ในกฎหมายเฉพาะ เสนอเพิ่มมาตรา 29/1 บริษัทประกันภัยต้องจัดให้มีการขอความยินยอมในการเก็บ ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยชัดเจน แยกจากเงื่อนไขสัญญาประกันภัย ต้องแจ้งวัตถุประสงค์ ขอบเขต ระยะเวลา และสิทธิของเจ้าของข้อมูลอย่างครบถ้วน และให้เจ้าของข้อมูลสามารถถอนความยินยอมได้โดยสะดวก ทั้งนี้ การถอนความยินยอมต้องไม่กระทบสิทธิพื้นฐานตามสัญญา เว้นแต่เป็นข้อมูลที่จำเป็นต่อการปฏิบัติตามสัญญาหรือมีกฎหมายบัญญัติให้กระทำได้

2. **การเปิดเผยข้อมูลแก่สำนักงาน คปภ.** แม้มาตรา 49 จะเป็นฐานกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลประเภท “ปฏิบัติตามกฎหมาย” แต่ควรบัญญัติหลักความได้สัดส่วนและมาตรการคุ้มครองข้อมูลให้ชัดเจนในกฎหมายเฉพาะ เสนอแก้ไขมาตรา 49 เพิ่มวรรคท้าย การเรียก การใช้ หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามวรรคหนึ่ง ต้องกระทำเท่าที่จำเป็นและได้สัดส่วนกับวัตถุประสงค์ในการกำกับดูแล และให้สำนักงานมีหน้าที่จัดให้มีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูล และจำกัดการใช้ข้อมูลภายในขอบเขตอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเกินความจำเป็น กฎหมายประกันวินาศภัยยังไม่รับรองหลัก “การเก็บข้อมูลเท่าที่จำเป็น” อย่างชัดเจน ทำให้เกิดการออกแบบแบบฟอร์มที่เก็บข้อมูลเกินความจำเป็น เสนอเพิ่มวรรคในมาตรา 29 การกำหนดแบบและข้อความในกรมธรรม์หรือเอกสารประกอบ ต้องเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเท่าที่จำเป็นและเกี่ยวข้องโดยตรงกับการรับประกันภัย และต้องไม่เก็บข้อมูลเกินกว่าวัตถุประสงค์ที่ชอบด้วยกฎหมาย

4. ระยะเวลาการจัดเก็บข้อมูล การเก็บข้อมูลตามมาตรา 45 กำหนดให้เก็บข้อมูลไม่น้อยกว่า 10 ปี แต่ควรเชื่อมโยงกับหลักความจำเป็นและสิทธิในการลบข้อมูล เสนอแก้ไขมาตรา 45 การเก็บรักษาสมุดทะเบียนและข้อมูลส่วนบุคคลต้องเป็นไปตามความจำเป็นและระยะเวลาที่เหมาะสม โดยให้ลบหรือทำลายข้อมูลเมื่อพ้นวัตถุประสงค์ เว้นแต่มีกฎหมายบัญญัติเป็นอย่างอื่นดังนั้น

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล. (2565). *ประกาศคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เรื่อง มาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล พุทธศักราช 2565*.

ราชกิจจานุเบกษา.

ธนภณท์ แจ่มเพลง. (2568). *กำเนิดประกันภัยในประเทศไทย*. <https://sites.google.com/view/tanapont/e-learning/>

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2565). *นโยบายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล: การใช้สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล*. <https://www.bot.or.th/th/privacy-policy/Data-Subject-Rights.html>

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562. (2562). *ราชกิจจานุเบกษา*. 136(69 ก), 52–95.

พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535. (2535). *ราชกิจจานุเบกษา*. 109(42), 33–65.

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. (2565.). *ความมั่นคงปลอดภัยของสารสนเทศ*. https://ssrudlp.ssrui.ac.th/data-file/teacher_work/file/2b0f07e9785729423ee6bd70100c51d0.pdf

วิรัช อุบล, และนนทนา นิยมรุ่งเรืองชัย. (2566). ความจำเป็นในการมีพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พุทธศักราช 2562. *วารสารกฎหมายและสังคมรังสิต*, 5(1), 41–56. <https://so07.tci-thaijo.org/index.php/RJL/article/view/2397/1726>

วัชรพล ชัยปัญญา. (2561). *การแทรกแซงความเป็นส่วนตัว: ศึกษาความรับผิดชอบทางอาญากรณีเผยแพร่ภาพส่วนตัวบนสื่อสังคมออนไลน์*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย. (2568). *ความรู้เกี่ยวกับการประกันภัย*. <https://www.insuremallthailand.com/knowledge3>

Thai Reinsurance Public Company Limited. (2568). *Insurance 101: ประกันภัยเรื่องใกล้ตัว ตอนที่ 6 หลักสำคัญของสัญญาประกันภัย*. https://www.thaire.co.th/wp-content/uploads/2023/06/101_6.pdf

Thai Reinsurance. (2566). 6 หลักสำคัญของสัญญาประกันภัย. https://www.thaire.co.th/wp-content/uploads/2023/06/101_6.pdf